

กรมสุขภาพจิต
กรมส่งเสริมการเกษตร
กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

สถานการณ์ ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๖๒

สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 25..
WT120 ม686ส 2563

B0002265
bib:13399116960

SITUATION OF
THE THAI ELDERLY 2019

คำนำ

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย เป็นรายงานที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) มีหน้าที่จัดทำขึ้นตามที่พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 9 (10) เพื่อเสนอรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีเป็นประจำทุกปี คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้มอบหมายให้มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ดำเนินการจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปี นับตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปี 2562 ฉบับนี้ ได้รวบรวมสถิติข้อมูลสถานการณ์การสูงอายุของประชากรไทยในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากรที่เกิดขึ้นในอดีตเพื่อฉายภาพสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปีที่ผ่านมา แต่ละฉบับจะมีประเด็นหรืออรรถบทที่เน้นเป็นพิเศษ เช่น ฉบับประจำปี 2556 มีอรรถบทเน้นเรื่องหลักประกันรายได้ของผู้สูงอายุไทย ฉบับประจำปี 2557 เน้นเรื่องผู้สูงอายุกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ฉบับประจำปี 2558 เน้นเรื่องการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุไทย ฉบับประจำปี 2559 เน้นเรื่องสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุไทย ฉบับประจำปี 2560 เน้นเรื่องการสูงวัยอย่างมีพลัง (Active ageing) ฉบับประจำปี 2561 เน้นเรื่องการทำงานของผู้สูงอายุไทย สำหรับรายงานประจำปี 2562 มีอรรถบทที่เน้นเรื่องสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

เรื่องสวัสดิการสังคม พังดูเป็นเรื่องใหญ่ที่อาจเหมือนอุดมคติสำหรับสังคมไทย ที่มีชื่อว่ายังติดกับดักรายได้ปานกลาง (Middle income trap) แต่หากดูจากตัวอย่างของนโยบายที่ผ่านมามิ่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา หรือสาธารณสุข ประเทศไทยสามารถสร้างระบบที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ลดภาระ และสร้างโอกาสให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมโดยรวมก็ได้ประโยชน์จากการลงทุนและการสร้างระบบเหล่านั้นได้พร้อมกัน หากสามารถสร้างระบบบนฐานความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ใช่มองเป็นเพียงการสงเคราะห์จากรัฐเท่าที่รัฐพร้อมจะให้ หรือมองเป็นสิทธิที่จะเรียกร้องตามที่ยากได้ แต่หากต้องเป็นการออกแบบร่วมกันภายใต้ความเชื่อว่า ระบบสวัสดิการที่ดีมีผลต่อการเพิ่มศักยภาพของประชาชนในภาพรวม ไม่ใช่เพียงผู้สูงอายุเท่านั้น

เลขที่ NT 120
ม 686 x 2563
เลขทะเบียน B0002265
ณ เดือน 5 พ.ค. 2564

สารบัญ

คำนำ	02
บทสรุปสำหรับผู้บริหารและข้อเสนอแนะ	04
คำนิยามของ “ผู้สูงอายุ”	14
คำนิยามของ “สังคมสูงอายุ และ สังคมสูงวัย”	15
แหล่งข้อมูล สถิติที่ใช้ในรายงาน	16
สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562	

ส่วนที่ 1 สถานการณ์ทั่วไป

1.1 สถานการณ์สูงวัยของประชากรโลก	19
1.1.1 ขนาดของประชากรโลก	20
1.1.2 ประชากรสูงอายุของโลก	22
1.1.2.1 ประชากรสูงอายุในประเทศขนาดใหญ่	24
1.1.2.2 ประชากรโลกจะยังมีอายุสูงขึ้นไปอีก	25
1.1.2.3 ประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุต่ำสุด และสูงสุด	26
1.1.3 ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับประชากรโลก	28
1.1.3.1 อินเดียจ่อแซงจีนขึ้นแทนประเทศ ที่มีประชากรมากที่สุดในโลก	28
1.1.3.2 มากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรโลก อาศัยอยู่ในเขตเมือง	30
1.1.3.3 ศตวรรษฉีกชนโลก	32
1.1.4 วันผู้สูงอายุสากล	35

(International Day of Older Persons – IDOP)

1.2 สถานการณ์สูงวัยของประชากรเอเชีย และอาเซียน	37
1.2.1 การสูงวัยของประชากรในทวีปเอเชีย	38
1.2.2 การสูงวัยของประชากรอาเซียนในปี 2019	40
1.2.2.1 โครงสร้างอายุของประชากร ของประเทศอาเซียน	42
1.2.3 การสูงวัยของประชากรอาเซียน	44
1.3 สถานการณ์สูงวัยของประชากรไทย	47
1.3.1 ประชากรไทยกำลังเพิ่มเข้ามาในปัจจุบัน	48
1.3.2 จำนวนเกิดลดลง จำนวนตายเพิ่มขึ้น	51
1.3.3 โครงสร้างอายุและเพศของประชากร ที่เปลี่ยนไป	52
1.3.4 ประชากรไทยจะยังมีอายุสูงขึ้นไปอีก	56

ส่วนที่ 2

สวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 57

2.1 ความหมายและขอบเขตของสวัสดิการสังคม	60
2.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม	62
2.3 สวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	63
2.3.1 การศึกษา	66
2.3.2 สุขภาพอนามัย	68
2.3.3 ที่อยู่อาศัย	70
2.3.4 การทำงานและการมีรายได้	74
2.3.5 นันทนาการ	78
2.3.6 กระบวนการยุติธรรม	80
2.3.7 บริการทางสังคมทั่วไป	82

ส่วนที่ 3

สถานการณ์เด่นในรอบปี 2562 85

3.1 ผู้สูงอายุแห่งชาติ ประจำปี 2562	86
3.2 ศิลปินแห่งชาติ ประจำปี 2562	92
3.3 ธนาкарเวลา	95
3.4 นวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุไทย	96
3.5 ผู้สูงอายุกับการใช้อินเทอร์เน็ต	98
3.6 เรื่องราวของผู้สูงอายุผ่านสื่อต่างๆ	100
3.7 สมองเสียม : ภัยเงียบของผู้สูงอายุ	102
3.8 ศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน	104
3.9 การดูแลแบบประคับประคองเพื่อผู้ป่วยจากไปอย่างสงบและสมศักดิ์ศรี	108
3.10 รถพุ่มพวง : ตลาดที่เคลื่อนเข้าถึงบ้านผู้สูงอายุ	111

ส่วนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุไทย 113

4.1 การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม	114
4.2 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (Long-term care) สำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ	116
4.3 การประเมินผลระบบการให้บริการการดูแลระยะกลาง (Intermediate care)	118
4.4 ข้อเสนอการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ	120
4.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาระบบหลักประกันถ้วนหน้าการดูแลระยะยาวในประเทศไทย	122
บรรณานุกรม	124
รายชื่อคณะทำงานจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562	126